

hire 1403/1983, III, 194; İbnü'l-Hatîb, *Ravzatü't-ta'rif* (nşr. Abdülkâdir Ahmed Atâ), Kahire 1968, s. 588, 598; Abdurrahman-ı Câmî, *Nefehâtü'l-üns* (nşr. Mahmûd Abîdî), Tahran 1370 hş., s. 263, 387, 395, 543; Süyûtî, *el-İtkân* (Bugâ), I, 142; Nurettin Albayrak, *Ansiklopedik Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 2004, s. 408.

SÜLEYMAN ULUDAĞ

NEFESZÂDE İBRÂHİM

(ö. 1060/1650)

Gülzâr-ı Savâb adlı eserin müellifi, hattat.

Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. İstanbullu olup babası Hz. Hasan ve Hüseyin soyundan müderris, hattat Amasyalı Mustafa Nefeszâde'dir. İlim tahsili sırasında babasından yazı meşkine başladı. Bu alanda hevesi ve yeteneği görülünce hattat Demircikulu Yûsuf Efendi'den sülûs ve nesih yazılarını meşkederek icâzet aldı. Kaynaklarda hat sanatında hocasının ve o dönem hattatlarının üstünde bir başarı sağladığı kaydedilmektedir. Fakat yazıda ulaştığı seviyeyi gösterecek bir örnek bulunamamıştır. Nefeszâde'nin asıl şöhreti hat sanatının ana kaynaklarından olan *Gülzâr-ı Savâb** adlı eserinden gelmektedir. Bu eser hat, tezhip ve minyatür gibi kitap sanatlarının alet ve malzemeleri, teknikleri konusunda yapılmış en önemli çalışmadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Atâî, *Zeyl-i Şekâik*, II, 458; Suyolcuzâde, *Devhatü'l-küttâb*, Süleymaniye Ktp., Fâtih, nr. 4359, vr. 29; Müstakimzâde, *Tuhfe*, s. 42, 545, 739; Osmanlı Müellifleri, I, 168; Şevket Rado, *Türk Hattatları*, İstanbul, ts. (Yayın Matbaacılık), s. 96; Muhittin Serin, *Hattat Şeyh Hamdullah: Hayatı, Talebeleri, Eserleri*, İstanbul 1992, s. 53.

MUHİTTİN SERİN

NEFESZÂDE SEYYİD İSMÂİL EFENDİ

(ö. 1090/1679)

Osmanlı hattatı.

İstanbul'da doğdu. Suyolcuzâde onun *Gülzâr-ı Savâb* müellifi Nefeszâde Seyyid İbrâhim Efendi'nin oğlu olduğunu yazarsa da Müstakimzâde aralarında sadece akrabalık ilişkisi bulunduğunu belirtmektedir. Aklâm-ı sitteyi Hâlid Erzurûmî'den meşkedip icâzet alan Nefeszâde, Şeyh Hamdullah tavrının zamanındaki yegâne temsilcisiydi. Bundan dolayı Suyolcuzâde Mustafa Eyyûbî'den hat öğrenimini ta-

mamlayıp icâzet alan meşhur hattat Hâfız Osman, Şeyh Hamdullah tavrına merak sarınca yeni baştan Nefeszâde'ye devam etmeye başlamış ve kendi üslûbunu bu birikimin üstüne kurmuştur. Müstakimzâde, Nefeszâde'nin karnının büyük olmayıp da yazı altlığını dizinin üstüne rahatlıkla yerleştirebilseydi hattının Şeyh Hamdullah'inkinden ayırt edilemeyeceğini belirtir. 1090'da (1679) vefat eden Nefeszâde'nin kabri bilinmemektedir. Nefeszâde'nin zamanımıza ulaşan eserleri arasında nesih hattıyla üç mushaf (Türkp petrol Vakfı Ktp., nr. 65, 173; Sakıp Sabancı Müzesi, nr. 261), bir mushaf cüzü (1. cüz, Hâfız Osman'la müşterek, TSMK, Emanet Hazinesi, nr. 427) ve sülûs-nesih meşki (Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı, Ekrem Hakkı Ayverdi hat koleksiyonu) tesbit edilebilmiştir. Nefeszâde'nin talebeleri arasında Âhenî Mehmed Çelebi, Ahmed Nâdî, Bedâvîzâde Süleyman, Eyyûbzâde Mehmed, Hüseyin Can, Mehmed Enis, Mehmed Selim, Muhammed Sırrüddin Mısırlı, Mîr Mehmed b. Hüseyin Paşa, Mehmed Şevki, Mehmed Küçükçelebi, Muhammed el-Hâfız, Mustafa Nigâhî, Şeyh Mehmed Şühûdî ve Şeyh Osman Nâyî (Mî'râciyye sahibi) sayılabilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Suyolcuzâde, *Devhatü'l-küttâb*, s. 132; Müstakimzâde, *Tuhfe*, s. 129; Habîb, *Hat ve Hattâtân*, İstanbul 1305, s. 102-103; *Sicill-i Osmânî*, I, 354; Şevket Rado, *Türk Hattatları*, İstanbul, ts. (Yayın Matbaacılık), s. 102; Uğur Derman, "İsmail, Nefeszâde", *TA*, XX, 303.

M. UĞUR DERMAN

NEFHÂ

(النفحة)

Kıyametin kopması, ayrıca insanların yeniden diriltilmesi için sûra yapılacak üfleviş anlamında Kur'an'da geçen bir kavram (bk. SÜR).

NEF'Î

(نفی)

(ö. 1044/1635)

Hiciv ve kasideleriyle ünlü divan şairi.

Âlî Mustafa Efendi'nin *Mecmau'l-bahreyn* adlı eserindeki bilgilerden ve Hâfız Ahmed Paşa'nın 1034'te (1625) sadarete gelişi üzerine ona yazdığı kasidesinde kendi hayatına dair düştüğü kayıtlardan hareketle 980 (1572) yıllarında doğduğu tah-

min edilmektedir. Asıl adı Ömer olup Erzurum'un Pasinler (Hasankale) ilçesindedir. Pasinler sancak beyi Mirza Ali'nin torunu, Mıncıgerd (Sarıkamış) sancak beyi Mehmed Bey'in oğludur. Soyunun Dulkadiroğulları'na, Çağatay veya Timurlular'a tâbi Çağatay Türkleri'ne dayandığına dair kayıtlar tartışmalıdır. Kırım hanına nedimlik yaptığı anlaşılan babası da şairdir. Babasına dair bilgi verdiği ve, "Peder değil bu belâ-yı siyahtır başıma" mısraının yer aldığı hicviyyesinde onun Kırım'a giderek rahat bir ömür sürdüğü, ardında bıraktığı ailesinin yoksul ve korumasız kaldığı anlaşılmaktadır. Genç yaşta şiirle ilgilenen Nef'î eğitim hayatına Pasinler'de başladı, Erzurum'da devam etti, bu arada Farsça öğrendi. Önceleri "Darrî" mahlasını kullanan şaire Gelibolulu Âlî tarafından "Nef'î" mahlası verildi. Defterdarlık göreviyle Erzurum'da bulunan Âlî'ye olan yakınlığı dikkate alınırsa Nef'î'nin şiir sanatı ve edebî bilgiler yanını da Fars kültürüyle alâkalı gelişimini de Âlî aracılığı ile sağlamış olduğu düşünülebilir. Nitekim onun kendi üzerindeki tesirini "sühan" redifli kasidesinde yansıtmış, tezkire yazarı Riyâzî de bir hiciv kıtasında bu ilişkiyi dile getirmiştir.

I. Ahmed'in (1603-1617) ilk saltanat yıllarında İstanbul'a giden Nef'î'nin sadrazam tarafından Sultan Ahmed'e tanıtıldığı muhakkaktır. Nef'î sunduğu kasidelerle kısa zamanda sultanın iltifatını kazanarak yakınları arasına girmiş ve ilk olarak Dîvân-ı Hümâyûn'da maden mukâtaacılığı görevine getirilmiştir. Daha sonra mukâtaa kâtipliği, kısa bir müddet sürgüne gönderildiği Edirne'de Murâdiye mütevelliliği ve İstanbul'da cizye (haraç) muhasebeciliği görevlerinde bulundu (Naîmâ, III, 235). Dört padişah döneminde yaşayan Nef'î, IV. Murad devrinde sanatının ve şöhretinin zirvesine ulaştı, kendisi gibi sert yaratılışlı olan padişahla yakınlık kurarak onun sevgisini ve iltifatını kazandı. Devrin ileri gelenlerine sunduğu kasideler ve şiir sanatındaki başarısı ile devlet erkânından takdir gördü. Methiyeleri vesilesiyle aldığı câizeler kendisine ne kadar itibar edildiğini gösterir. Ancak istikrarsız kişiliği yüzünden çevresiyle kurduğu ilişkileri devam ettiremedi. Yakın dostları dahil insanları rencide edecek derecede sövgüye varan hicivler yazmaktan geri durmadı. Hırçın kişiliği ve davranışları, özellikle sınır tanımayan yergileri gözden düşmesine ve devlet adamlarının hedefi durumuna gelmesine yol açtı. Kıskaçlıklara sebep olan şöhretinin de etkisiyle sıkıntılar yaşadı, şiirlerinden anlaşıldığına göre üç defa görevinden uzaklaştırıl-